

**MULTIMODAL
SAMSKABELSE**

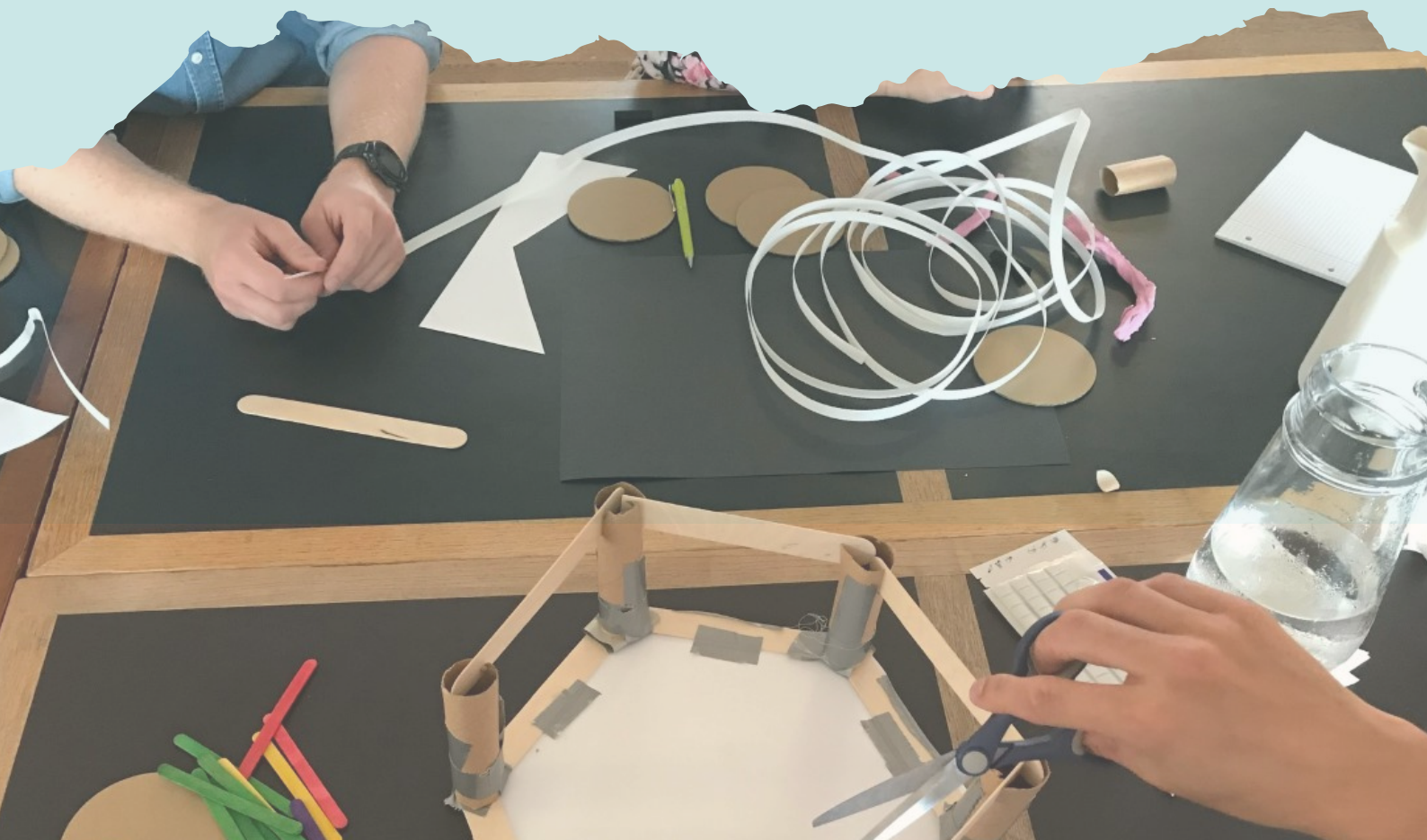
i **PRAKSIS**

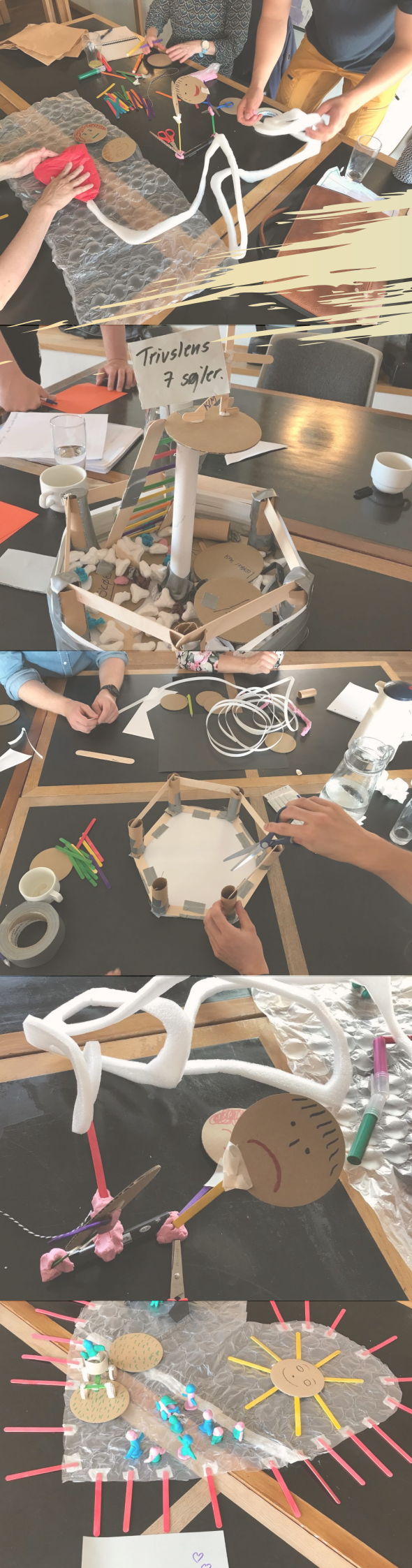
OM FORFATTERNE:

Ann-Merete Iversen er cand.mag. i Dansk & Psykologi og ph.d. i samskabelse. Hun har i 22 år været ansat som underviser og forsker på Pædagoguddannelsen i Aalborg og har gennem en årrække faciliteret samskabelse i kommuner, organisationer & teams. Hun har nu egen virksomhed og arbejder med systemisk bæredygtighed.
(am_iversen@outlook.dk)

Thomas Waring Stubben er cand.mag. i Dansk, Filosofi & Videnskabsteori og lektor i Dansk, kultur og kommunikation på Pædagoguddannelsen i Aalborg. Han har gennem de seneste 12 år undervist og forsket indenfor det social- og specialpædagogiske område med særligt fokus på ligeværdig deltagelse og livskvalitet.
(tsp@ucn.dk)

Layout: Maiken Lykke Pedersen (mlykke86@hotmail.com)

INDHOLD:

01 BAGGRUND OG BELÆG

- Om metodens ophav og målgruppe

Side 1-3

02 DEN DOBBELTE SAMSKABELSESTREKANT

- Introduktion til modellen i sin helhed

Side 4-7

03 DE SEKS VINKLER

- Viden og praksisværktøjer til arbejdet med metoden

Side 8-27

04 EN SAMTALE MED OG OM PRAKSIS

- Hos Fonden Krobakken

Side 28-30

05 DEN FAGPROFESSIONELLE FACILITATOR + REFERENCER

- Et blik på rollen som facilitator og inspiration til videre læsning

Side 31-33

1

BAGGRUND & BELÆG

MULTIMODAL

Samskabelse i praksis

Metoden, der præsenteres i denne lille publikation, er blevet til i det felt, hvor borgere, brugere og fagprofessionelle er sammen om at skabe gode rammer for udfoldelse og udvikling. Hvor hverdagen i de pædagogiske tilbud er fyldt med dilemmaer, paradokser, masser af god vilje og lige så mange benspænd.

OMDREJNINGSPUNKTET ER...

... samskabelse og intentionen er at introducere en særlig tilgang til samskabelse, der fremmer ligeværdig deltagelse. Udviklingen frem mod den model og de redskaber, der præsenteres, er foregået i samarbejde med et bo- og beskæftigelsestilbud for voksne med nedsat intellektuel funktion, Fonden Krobakken. Men den problemstilling, der behandles, går på tværs af pædagogiske områder og praksisfelter.

DEFINITIONSMAGTEN ER NÆRVÆRENDE OVERALT

Hver dag tilrettelægges der rundt omkring i Danmark pædagogiske indsatser. Beslutninger træffes om handleplaner og udviklingsmål. Menneskers liv og udfoldelsesmuligheder rammesættes i komplekse systemer, hvis håndtering kræver særlige kompetencer. Over tid har forskellige betegnelser for samarbejdet om og med borgeren været brugt; borgeren i centrum, borgernær velfærd, børnene først og mange andre. Uanset det konkrete ordvalg handler det om hvordan borgeren, barnet, den unge, den voksne kan få "en plads ved bordet", noget at skulle have sagt, en stemme og indflydelse på beslutningerne. Definitionsmagten er nærværende overalt i den pædagogiske praksis og bliver synlig i kommunikation. Der ligger en ganske stor magt i at kunne formulere sig overfor andre og blive hørt og anerkendt. Men der er stor forskel på menneskers forudsætninger for at indgå i traditionel verbal kommunikation. En forskel der ofte øges, når kommunikationen finder sted i en fagprofessionel kontekst, hvor ord og vendinger, særlige implicitte forståelser og diskurser er på spil. Fra undersøgelser ved vi at særligt borgere i udsatte positioner, og her taler vi også om børn og unge, oplever at have reduceret eller ringe indflydelse i eget liv (se fx VIVE, 2017; VIVE, 2021) Der er stor opmærksomhed på problemet men også rådvildhed. For - hvordan gør vi det? Hvordan skaber vi rum til at det enkelte menneske, borgeren, brugeren, barnet, den unge, den voksne i udsatte positioner oplever at have definitionsret og magt over egen tilværelse?

DEN HVIS LIV SAGEN VEDRØRER, SKAL HAVE INDFLYDELSE – MEN HVORDAN?

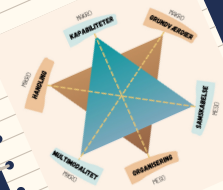
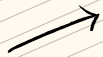
I love, konventioner og diverse styringsdokumenter finder man forsøg på at rammesætte ligeværd og den basale ret til selvbestemmelse og deltagelse. I FN's verdensmål (www.verdensmaalene.dk) hedder det for eksempel at: "alle skal sikres lige muligheder, ligesom samfundsforårsagede uligheder skal reduceres bl.a. ved at afskaffe diskriminerende love, politikker og skikke, og ved at fremme hensigtsmæssig lovgivning, politikker og foranstaltninger til at imødegå dette" (10.3). Ydermere at: "der skal sikres lydhøre, inkluderende, deltagerbaserede og repræsentative beslutningsprocesser på alle niveauer" (16.7). Samtidig kommer der i en dansk kontekst løbende nye tiltag, hvis intention er klar; dén hvis liv sagen vedrører, skal have indflydelse på de beslutninger, der træffes.

Dette fører os tilbage til det store HVORDAN. Har det anbragte barn, den hjemløse, den psykisk syge eller den voksne med nedsat intellektuel funktion overhovedet forudsætninger for at forstå den komplicerede forretningsgang i forvaltning og fagprofessionelt virke? Og omvendt – har de fagprofessionelle forudsætningerne for overhovedet at høre og ikke mindst forstå hvad borgeren udtrykker?

PÅ DE FØLGENDE SIDER...

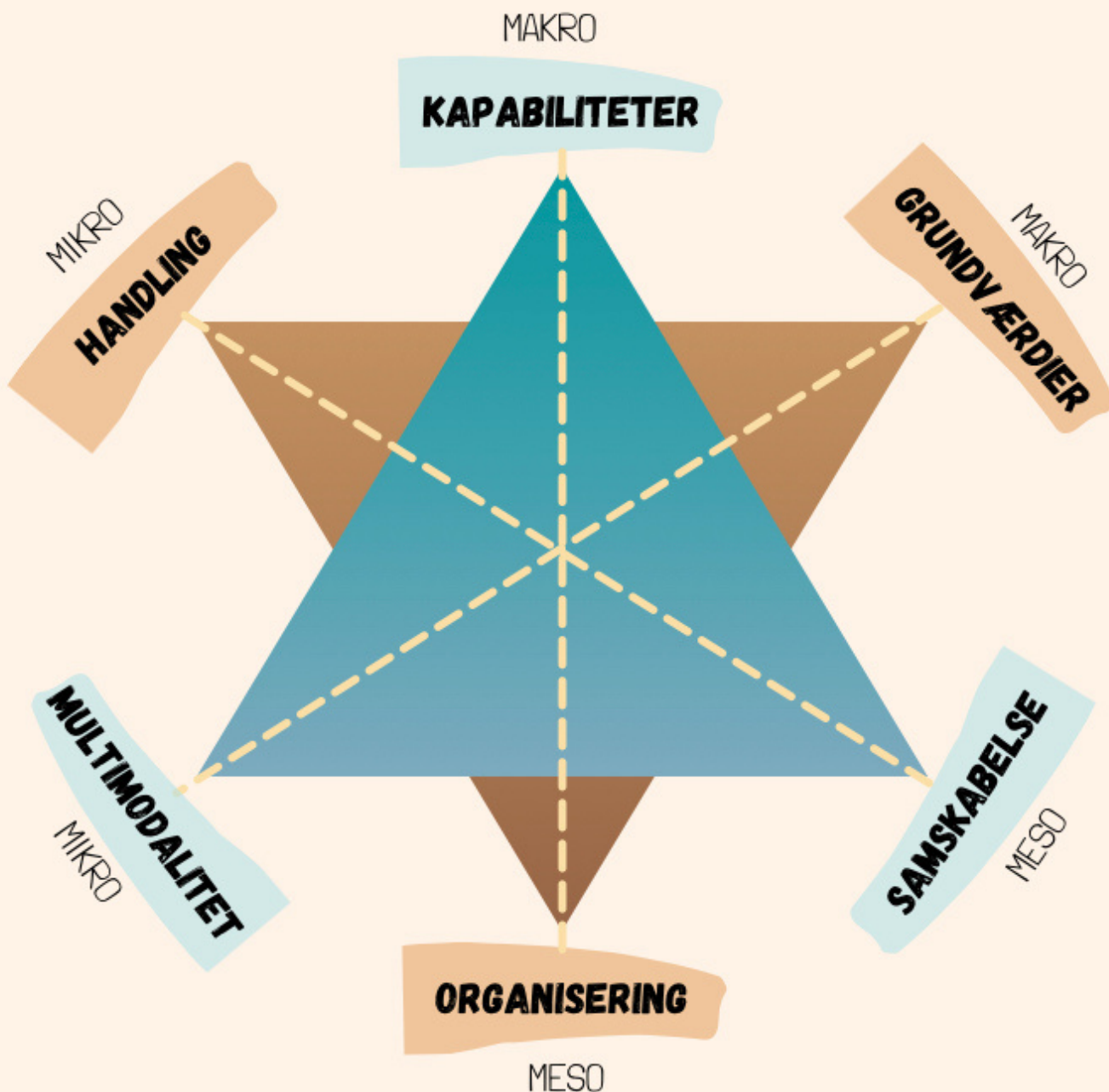
Giver vi en hands-on introduktion til multimodal samskabelse og til modellen den dobbelte samskabelsestrekant. Begge er de tænkt som et bud på hvordan man kan arbejde med inddragelse og deltagelse i pædagogisk praksis og i socialt arbejde, hvor forskellige forudsætninger hos de samarbejdende parter spænder ben.

Et processværkøj der rammesætter forholdet mellem kontekst og metode

2

DEN DOBBELTE SAMSKABELSES- TREKANT

**DEN DOBBELTE SAMSKABELSESTREKANT ER ET PROCESVÆRKTØJ, DER
RAMMESÆTTER FORHØLDET MELLEM KONTEKST OG METODE**

Al udvikling foregår i kontekster. Modellen den dobbelte samskabelsestrekanter kombinerer opmærksomheden på kontekst med en særlig teoretisk, metodisk optik. Derfor kalder vi de to trekantede, modellen er sammensat af, for henholdsvis den kontekstuelle- og den optiske trekant. I det følgende giver vi en introduktion til modellen samlet set.

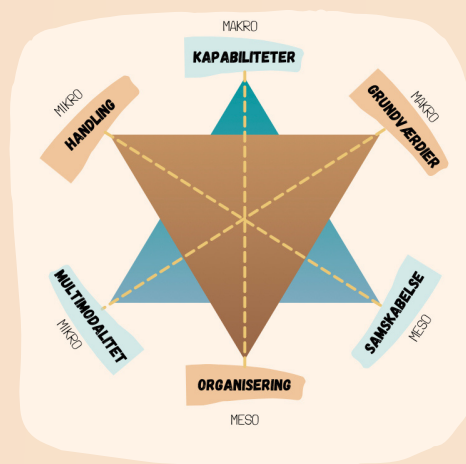
INTRODUKTION

Til modellen i sin helhed

Modellen ser på praksis som et system af forbundne faktorer. Den tager udgangspunkt i at praksisudvikling altid opererer på (mindst) tre niveauer – mikroniveau, mesoniveau og makroniveau. Der er mødet mellem fagprofessionelle og borgere, selve den konkrete pædagogiske handling (mikroniveau). Der er de organisatoriske rammer om arbejdet, såsom ledelse og tilrettelæggelse (mesoniveau). Og endelig er der de grundværdier og antagelser, der udgør en slags orienteringspunkt for praksis, bevidst eller ubevidst (makroniveau). At se på sig selv og egen praksis betragtes i denne sammenhæng som et nødvendigt udgangspunkt for udvikling og den kontekstuelle trekant tjener dette formål.

DET KONTEKSTUELLE PERSPEKTIV

Ønsket om ny praksis har den eksisterende praksis som afsæt. Tilgangen er inspireret af systemtænkning, og tager højde for at socialt arbejde finder sted i komplekse sammenhænge. Essensen af systemtænkning er, ifølge Peter Senge, at få det vi gør til, at hænge sammen med hvorfor vi gør det, og hvad vi retter vores opmærksomhed imod.

Et team kan for eksempel skabe resultater som ingen ønsker, heller ikke team'et selv, men alle knokler løs i det daglige arbejde. Indtil de måske en dag begynder at lægge mærke til at rutinerne ikke fungerer og spørger sig selv, hvordan opgaven kunne løses anderledes.

At lære at se, er noget der begynder der hvor vi holder op med at projicere vores sædvanlige formodninger over på ting og giver os til at se på virkeligheden med nye øjne. Det går videre, når vi tydeligere er i stand til at se vores forbindelse med denne virkelighed. (Senge m.fl., 2007)

MEN AT LÆGGE MÆRKE TIL...

... vil ofte kræve noget ekstra. Et redskab eller et særligt blik på den daglige praksis. I modellen udgør den optiske trekant dette blik eller denne "optik".

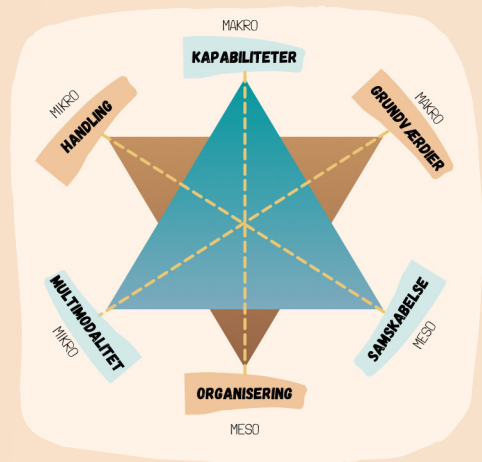

I bogen *Skabende Nærvær – om nutidsforståelse og fremtidsvisioner* undersøger Peter Senge sammen med C. Otto Scharmer, Joseph Jaworsky og Betty Sue Flowers hvordan organisationer kommer fra vaner og gentagelser til læring i kompleksitet og systemisk kreativitet. Udvikling starter med helhedsorienteret tænkning, der skaber forudsætning for dyb læring, hvis udfald er handling, der igen orienterer sig mod sammenhængen mellem delene. At alting er forbundet er, siden bogen blev publiceret i 2007, kun blevet mere aktuelt.

DET OPTISKE PERSPEKTIV

Optikken har, på samme måde som den kontekstuelle trekant, tre niveauer. På makroniveau, som svarer til værdiniveauet, optræder Kapabilitetstilgangen af Martha Nussbaum. Tilgangen uddybes senere men kort beskrevet er kapabiliteter et socialfilosofisk og normativt blik på menneskers udfoldelsesmuligheder i et givet samfund. Her spørger vi; hvilke rammer tilbyder vi mennesker for at leve et ”fuldt” liv?

De to andre vinkler i trekanten er samskabelse (mesoniveau) og multimodalitet. I samskabelse spørger vi; hvordan kan vi organisere os, så ny praksis er noget vi skaber sammen? Multimodalitet (mikroniveau) er en metode til og i samskabelse. Her spørger vi; hvordan kan vi skabe ligeværdig deltagelse på trods af forskellige forudsætninger?

PRAKSIS: ØNSKE OM DELTAGELSE

I det aktionsforskningsprojekt, hvor modellen er udviklet, havde medarbejdere og ledelse et ønske om at styrke borgernes indflydelse på og deltagelse i hverdagens beslutninger om såvel eget liv som de forskellige pædagogiske tilbud. Men udviklingsønsker kommer som bekendt i mange former og udtryk. Centralt i denne kontekst er ønsket om at skabe forudsætninger for deltagelse. Som det også vil blive uddybet senere, påvirker denne grundforudsætning – at skabe rum for deltagelse – vores tilgang til udvikling og forandring.

Vi bruger udtrykket ”lokal meningsfuld handling” om den type udvikling, som de involverede parter finder meningsfuld ud fra deres oplevelse af praksis.

3

DE SEKS VINKLER

GRUNDTVÆRDIER

MAKRO

INTRODUKTION

Grundværdierne er institutionelle værdier, der er ekspliciteret ved institutionens værdigrundlag, men også implicitte værdier i praksisfællesskabet. Det institutionelle værdigrundlag fremgår typisk af de formelle beskrivelser af institutionen. I værdigrundlaget ligger der en implicit forståelse af, at medarbejderne deler disse værdier og arbejder ud fra dette værdisæt. Foruden det institutionelle værdigrundlag er der også indlejret forskellige værdiniveauer i praksisfællesskabet (Wenger, 2003).

DE FORSKELLIGE VÆRDISÆT OG PRAKSISFÆLLESSKABETS GRUNDLÆGGENDE ANTAGELSER

Dels har hver enkelt medarbejder både et bevidst eller ubevidst værdisæt, der præger medarbejderens handling i praksis. Dels er der også iboende praksisfællesskabet et værdisæt, der er resultat af praksisfællesskabet meningsforhandling – dette værdisæt har afgørende betydning for den samlede personalegruppes interventioner. Dele af disse forhandlede værdier, som praksisfællesskabet rummer, ligger som grundlæggende antagelser (Schein, 1994) og er dermed ubevidste, men de er dog stadig styrende for praksisfællesskabets fælles forståelse af og ageren i praksis.

GRUNDTVÆRDIERNE KAN DERMED OVERORDNET FORSTÅS SOM...

... alle de værdier, der implicit eller eksplicit, bevidst eller ubevidst, formelt eller uformelt motiverer beslutninger og handlinger i pædagogisk praksis (Stubben & Trækjær, 2016).

HVORDAN AFDÆKKES GRUNDTVÆRDIERNE?

En måde hvorpå personalegruppen kan afdække grundværdierne i institutionen kan være, at de sammen tager fat på det institutionelle værdigrundlag, og drøfter hvordan hver enkelt værdi kan og skal forstås i forhold til institutionens målgruppe. Dette kan ske ud fra strukturen som følger på næste side.

1

Overvej og nedskriv hver især hvordan I forstår hver enkelt værdi i det institutionelle værdigrundlag.

2

Inddel medarbejderne i grupper. Hver gruppe drøfter hver enkelt værdi og laver en planche, der visualiserer drøftelsen. Planchen præsenteres for de øvrige grupper som inspiration.

3

Vend tilbage i gruppen og drøft hvordan de øvrige gruppers forståelse har påvirkes jeres forståelse. Drøft også hvordan hver enkelt værdi kommer til udtryk i den daglige praksis. Overvej om der er værdier, der ikke afspejles i praksis, og hvorfor de evt. ikke gør det.

4

Drøft praksiseksempler i plenum. Er der værdier, som har betydning for praksis, men som ikke er repræsenteret i institutionens værdigrundlag – Overvej evt. også hvorfor det forholder sig sådan, og om det institutionelle værdigrundlag skal ændres.

De grundlæggende antagelser i praksisfællesskabet kan være ganske vanskelige for praksisfællesskabet selv at få øje på, da de typisk vil fremstå som indiskutable sandheder og handlinger for de involverede. Hvis man ønsker at få øje på disse, kræver det mere indgående analyser – gerne med hjælp fra én eller flere, der står uden for praksisfællesskabet, da de kan se praksis i et andet lys.

ORGANISERING

MESO

INTRODUKTION

Organisering, der udgør den kontekstuelle trekants mesoniveau, skal tænkes som den konkrete formelle og strukturelle organisering af opgaveløsningen. (Senge, 1999; Scharmer & Käufer, 2013). Det formelle organiseringsniveau omhandler dermed blandt andet hvordan personalet både organisatorisk og fysisk er organiseret i institutionen. Det kan også handle om hvorvidt alle i institutionen varetager alle opgaver, eller om der er særlige ekspertiseområder eller særlige jobfunktioner, som kun nogen i personalegruppen varetager. Ydermere er personalets organisering, når der sker noget uforudset (ved sygdom eller når der indgår vikarer i normeringen, der ikke er vant til at arbejde i institutionen) en del af mesoniveauet.

DET HANDLER SÅLEDES OM...

... hvordan arbejdsfællesskabet er struktureret, og hvorfor arbejdsfællesskabet netop er struktureret på denne måde i forhold til målgruppen.

DER KAN FOKUSERES PÅ ORGANISERINGEN PÅ FØLGENDE MÅDE:

Del jer op i mindre grupper og lav i gruppen en tegning, der visualiserer den formelle organisering i jeres institution.

Drøft med afsæt i tegningen følgende spørgsmål:

1. Hvorfor er institutionens organisering struktureret på denne måde?
2. Hvilke fordele er der ud fra barnet, den unge eller borgerens perspektiv, når praksis er organiseret på denne måde?
3. Hvilke ulemper er der ud fra barnet, den unge eller borgerens perspektiv, når praksis er organiseret på denne måde?
4. Kunne der skabes større indflydelse for barnet, den unge eller borgerens ift. beslutningsprocesser, hvis organiseringen så anderledes ud?
5. Hvilke små eller store ændringerne i organiseringen skal der til, for at dette kunne blive en realitet?

Den forskellige grupper deler de vigtigste 5 pointer med de øvrige grupper. I plenum drøftes det efterfølgende om der er forslag til ændringer i organiseringen, som skal gøre til virkelighed. Hvis svaret på dette er ja, så udarbejdes der en konkret plan; hvem gør hvad og hvornår? Hvordan holder vi styr på processen, og hvornår følger vi op på resultaterne?

HANDLING

MIKRO

INTRODUKTION

Handling udgør mikroniveauet i den kontekstuelle trekant og vedrører udmøntningen af grundværdierne indenfor den organisatoriske ramme. Med andre ord, så er handlingsniveauet et udtryk for de fagprofessionelles handlinger i forhold til barnet, den unge eller den voksne i praksis. Når handlingerne udføres i praksis, trækker den enkelte fagprofessionelle således dels på lovgivningen på det pågældende område og dels på de institutionelle grundværdier. Ydermere påvirkes den enkeltes handlinger også af den samlede personalegruppes fælles forståelse af den enkelte borger, samt den fagprofessionelles egen erfaring med og forståelse af borgeren (Wenger, 2004; Iversen, 2017).

HANDLINGER PÅVIRKES AF EGNE FORTOLKNINGER

På handlingsniveau kan der således være mange forskellige måder hvorpå ellers identiske situationer håndteres, da interventionerne i høj grad påvirkes af den enkeltes fortolkninger. Også i situationer hos personalegruppen, hvor der ellers er en forståelse af at der handles ens, kan der i detaljerne og i rækkefølgen i de enkelte deelelementer i opgaveløsningen være variation. Dette kan have stor betydning for, hvor vellykket opgaveløsningen bliver.

EN MÅDE AT SÆTTE FOKUS PÅ HANDLINGERNE I PRAKSIS KAN VÆRE:

1. Hver enkelt i personalegruppen skriver en praksisfortælling, hvor en eller flere af institutionernes grundværdier bliver berørt.
2. Personalegruppen opdeles i mindre grupper, og gruppen læser deres praksisfortællinger op for hinanden. Efter hver enkelt oplæsning drøftes de/den berørte grundværdi, samt hvordan den udfoldes. De øvrige i gruppen giver eksempler på, hvordan de gennem egen praksis har berørt samme grundværdi/grundværdier.
3. Gruppen drøfter også om der er grundværdier, de ikke har praksiseksempler i forhold til, samt en eventuel grund til dette.
4. Sidst opsummerer hver enkelt gruppe i plenum de tre mest centrale, samt de mindst centrale grundværdier i praksis. Hvis der er forskellige perspektiver i personalegruppen, så drøftes det også hvorfor der er denne forskellighed.

KAPABILITETER

MAKRO

INTRODUKTION

Kapabilitetstænkningen kan i denne sammenhæng forstås som et etisk grundlag ift. sociale rettigheder, og dermed som et moralsk ideal, som den pædagogiske praksis til enhver tid i videst muligt omfang bør efterstræbe. Tænkningen er hentet fra den amerikanske filosof Martha Nussbaum og er inspireret af FN's menneskerettighedskonvention. Nussbaum beskriver 10 grundlæggende kapabiliteter (Nussbaum; 2021), som hun mener, at samfundet bør sikre et værdigt niveau i forhold til hos alle mennesker uanset alder, køn, race og funktionsniveau.

“Kapabilitetstilgangen kan defineres som en tilgang til komparative livskvalitetsstudier og som en mulig teoretisk vinkel på grundlæggende social retfærdighed. Tilgangen foreslår, at det centrale spørgsmål der stilles, når samfunds grundlæggende anstændighed og retfærdighed sammenlignes og vurderes, er; hvad er hver enkelt person i stand til at gøre og til at være? Tilgangen betragter med andre ord hvert enkelt individ i sig selv og spørger ikke blot til det samlede velbefindende eller til gennemsnittet men til de muligheder, der er tilgængelige for den enkelte. Fokus er på at kunne vælge eller frihed, og på at det vigtigste gode et samfund bør tilbyde sine borgere, er et sæt af muligheder eller grundlæggende friheder, som borgerne kan vælge at benytte sig af: valget er deres.”
(Nussbaum, 2011, egen oversættelse).

DE 10 KAPABILITETER

De 10 kapabiliteter kan i en pædagogisk kontekst ses som operationalisering af menneskerettighederne, som den pædagogiske praksis er underlagt gennem Danmarks tilslutning til menneskerettighederne – en tilslutning, der også er indlejret i lovgivningen på alle de pædagogiske områder. Afhængigt af det enkelte menneskes alder, udvikling og socioøkonomiske position fremtræder de enkelte kapabiliteter på forskelle niveauer. Nussbaum beskriver disse niveauer som helholdsvist basale kapabiliteter, indre kapabiliteter og kombinerede kapabiliteter.

1

DE BASALE KAPABILITETER

Kan forstås som medfødte eller tilegnede egenskaber, der udvikles uafhængigt af ydre støtte.

2

DE INDRE KAPABILITETER

Er egenskaber, der er tilegnet med støtte fra andre, og her ses den velfærdsprofessionelle naturligt som en del af støtte.

3

DE KOMBINEREDE KAPABILITETER

De indre og de basale kapabiliteter bliver til kombinerede kapabiliteter, når det omkringlæggende samfund har stillet et tilstrækkeligt mulighedsrum til rådighed for borgeren, så hun reelt har mulighed for at bringe sine kapabiliteter i udfoldelse.

På særligt to punkter adskiller Nussbaums kapabilitetstænkning sig fra hvad man typisk ser i ressourceorienterede pædagogiske tilgange.

1) DET REELLE MULIGHEDSRUM:

Samfundet og dermed den pædagogiske praksis bør forpligte sig på at skabe et mulighedsrum, der reelt gør det muligt for den enkelte borger/barnet at udfolde sine kapabiliteter.

2) FRIHEDEN TIL UDFOLDELSE:

Når borger/barnet har udviklet den enkelte kapabilitet, og samfundet (og den pædagogiske praksis) har skabt det reelle mulighedsrum for udfoldelse af den enkelte kapabilitet, så er det udelukkede op til borgeren/barnet selv at vælge, om de vil gøre brug af denne tilegnede kapabilitet. Friheden til at vælge er dermed også en social rettighed.

PÅ DE NÆSTE SIDER...

Præsenteres Nussbaums 10 grundlæggende kapabiliteter.

Da kapabiliteterne er af generel samfundsmæssig karakter, kan de umiddelbart virke abstrakte i forhold til en konkret pædagogiske hverdag. Dog har de alligevel stor betydning for de valg der træffes i forhold til den enkelte borger i hverdagen.

For at understøtte praksisnærheden vil hver af de 10 kapabiliteter blive kommenteret, og der vil blive givet praksiseksempler på, hvordan den enkelte kapabilitet bliver synlig i den pædagogisk hverdag.

DE 10 KAPABILITETER

Liv

At være i stand til at leve et normalt menneskelivs længde; ikke at dø for tidligt, eller før ens liv er så reduceret, at det ikke er værd at leve.

I et samfundsmæssigt perspektiv er det åbenlyst endog indlysende, at alle børn til alle tider altid skal støttes bedst muligt, så de opnår et godt liv af normal varighed. Når blikket flyttes til mennesker med sygdomme, der kræver meget dyr medicin eller teknisk udstyr, og som ikke har udsigter til rehabilitering, kan holdningen være en anden. Nussbaum tvivler dog ikke i denne sammenhæng, da valget skal være den enkeltes. Hun mener derfor at et samfund altid bør tilbyde den enkelte den støtte, der er nødvendig uanset sygdomskarakter, sygdomshistorik og prognoser - kun dermed kan man give det enkelte menneske en reel mulighed for at vælge.

Fysisk sundhed

At være i stand til at have et godt helbred, inklusiv reproduktiv sundhed; at få tilstrækkelig næring; at have passende beskyttelse.

Både for barnet, den unge og den voksne med eller uden funktionsnedsættelse kunne denne kapacitet eksemplificeres gennem adgangen til sund og næringsholdig mad. Eksempelvis bør madordninger i daginstitutioner, boformer og plejehjem have et næringsindhold, der er svarer til den energi som den enkelte forbrænder dagligt. Ydermere bør alle uanset alder have mulighed for at udfolde sig fysisk i tilpassede aktiviteter og ordentlige rammer. Dog bør det, som ved alle øvrige kapaciteter, være frit for den enkelte at til- eller fravælge dette. Ydermere er det centralt ved denne kapacitet, at der ydes passende beskyttelse - en overbeskyttelse eller manipulation betragtes derfor som misforstået omsorg, da det er en krænkelse af borgerens frihed.

Kropslig integritet

At være i stand til at gå frit omkring fra sted til sted; at være sikret imod voldelige overfald, inklusiv seksuelle overgreb og vold i hjemmet; at have mulighed for seksuel tilfredsstillelse og for valg med hensyn til reproduktion.

Foruden et åbenlyst fokus i forhold til vold og seksuelle overgreb i hjemmet, kunne et særligt pædagogisk opmærksomhedspunkt i forhold til denne kapacitet for eksempel være et fokus på, at det enkelte barns grænser i forbindelse med voldsomme eller seksuelle lege ikke overskrides. Hos den voksne med funktionsnedsættelse kan et eksempel være, at den pædagogiske opgave dels kan rumme støtte til dating eller etablering af kontakt til escortbureau, og dels vejledning og støtte i forhold til at få børn.

Sanser, forestillings- evne og tanker

At være i stand til at bruge sine sanser, at forestille sig, tænke og ræsonnere – og at gøre det på en "virkelig menneskelig" måde [... kultiveret, tilstrækkelig uddannelse, læse- og skrivefærdigheder, grundlæggende matematik, videnskabelig uddannelse...]. At være i stand til at bruge sin forestillingsevne og tanker i forbindelse med at opleve og skabe arbejdsindhold og begivenheder man selv har valgt, religiøst, litterært, musisk og så videre [garanteret ytringsfrihed politisk, kunstnerisk og religiøst]. At være i stand til at have behagelige oplevelser og at undgå ikke-gavnlig smerte.

Eksempelvis kan den pædagogiske opgave i denne sammenhæng være, at præsentere barnet, den unge eller voksne for såvel musiske som skulpturelle eller arkitektoniske udtryk, så det enkelte menneske får mulighed for sanselige oplevelser. Ydermere kan den pædagogiske opgave også være at støtte den enkelte i at udvikle sig og tage en uddannelse – ikke blot med et funktionalistisk men også med et dannelsesmæssigt perspektiv for øje.

Følelser

At være i stand til at have relationer til ting og mennesker uden for os selv; at elske dem, der elsker og bekymrer sig om os, at sørge over deres fravær; generelt at elske, at sørge, at opleve længsel, taknemlighed og berettiget vrede. Ikke at få sin følelsesmæssige udvikling ødelagt af frygt og angst [... understøttelse af denne betyder understøttelse af former for menneskelige forbindelser...].

For at understøtte denne kapabilitet hos det enkelte menneske er det vigtigt, at der skabes et mulighedsrum, hvor alle menneskelige følelser kan rummes. Det er således centralt, at ikke kun de følelser, der knytter sig til glæde og begejstring der fremskønnes, men i stedet, at det er alle følelser i mennesket kan udtrykkes og anerkendes. Ydermere at det enkelte menneske anerkendes og støttes til også at være i og at håndtere de følelser, der er forbundet med sorg, skuffelse og vrede.

Praktisk fornuft

At være i stand til at danne sig en forestilling om det gode liv og at tage del i kritisk refleksion over planlægningen af ens liv [...medfører beskyttelse af trosfrihed m.v....].

Som eksempel på denne kapabilitet kan udviklingen af dømmekraft og dermed evnen til eksempelvis at konsekvensberegne fremhæves. Uanset alder og funktionsniveau har det enkelte menneske ret til størst mulig selv- og medbestemmelse, og det pædagogiske fokus i denne sammenhæng bør derfor være, at støtte den enkelte i at dannes, så der udvikles de bedste forudsætninger for at vurdere og træffe beslutninger i eget liv. I den pædagogiske kontekst skal der derfor dels skabes de rette rammer for, at det enkelte menneske har mulighed for inddragelse. Ydermere skal den fagprofessionelle stå til rådighed, så hun kan bistå borgeren på de områder i vurderings- og beslutningsprocesserne, hvor der er behov.

Relationer

(A) At være i stand til at leve med og mod andre, at anerkende og vise omsorg for og bekymre sig om andre mennesker, at tage del i forskellige former for sociale interaktioner; at være i stand til at forestille sig andres situation [...].
(B) At have det sociale grundlag for selvrespekt og ikke-ydmygelse; at være i stand til at blive behandlet som et værdigt væsen, hvis værd er lige så stort som andres [... medfører ikke-diskrimination...].

Relationer betragtes med rette som en af pædagogers kernekompetencer, og dermed også et område den enkelte pædagog arbejder med dagligt. Det Nussbaum fokuserer på i forhold til relationer kan beskrives som anerkendelse, empati, selvværd, mentalisering og socialisering. Det er således vigtigt, at det enkelte menneske bliver anerkendt som det unikke menneske det er, og at det selv tror på dets unikke karakter. Ydermere skal det enkelte menneske reelt have mulighed for indlevelse i den anden og at sætte sig i den andens sted gennem mellemmenneskelig interaktion. Alt afhængigt af hvor udfoldet denne kapabilitets delelementer er, skal samfundet og dermed pædagogen tilbyde at understøtte efter behov. Dette uafhængigt af om der er tale om et barn i dagtilbuddet, mennesket med svær autisme eller en den domsanbragte med udviklingshæmning – alle skal tilbydes sociale relationer og støtte til at begå sig i dem. Væsentligt er det i denne sammenhæng at fremhæve, at det skal være et reelt tilbud, og at tvungne fællesskaber i dagtilbud, på botilbuddet eller døgntilbud for anbragte unge derfor ikke rummer den reelle frihed til at vælge.

Andre arter

At være i stand til at kunne leve med omsorg for og i relation til dyr, planter og naturens verden.

Et eksempel på denne kapabilitet kunne være et særligt fokus på bæredygtighed i daginstitutionen eller i bofællesskabet for voksne med funktionsnedsættelse. Konkret kunne der være fokus på indsamling og genbrug af plast fra naturen. Det er dog ikke nok at børnene eller borgerne indsamler plast, da det i forhold til denne kapabilitet også er væsentligt, at man har en forståelse for, hvorfor man indsamler plast, samt hvad det vil betyde, hvis man ikke gør det.

Leg

At være i stand til at le, lege og nyde rekreative aktiviteter.

Hvad enten man er barn eller voksen med eller uden funktionsnedsættelse, så bør det "uproduktive" have plads i livet. I en daginstitutionskontekst kunne denne kapabilitet eksempelvis knyttes til børnenes daglige leg. I den forbindelse er det vigtigt, at det enkelte barn har mulighed for at følge og udfolde sin lyst til leg og legens væsen – ikke fordi barnet skal lære tal, bogstaver eller sociale kompetencer, men blot fordi det er sjovt at lege. Der skal således være mulighed for, at legen kan være målet i sig selv, og ikke et middel til noget andet. Sigtet mod det "uproduktive" er selvfølgelig lige så væsentligt på det voksenpædagogiske område.

Kontrol over ens omgivelser

(A) Politisk. At være i stand til at deltage effektivt i politiske valg, der styrer ens liv; at have ret til politisk deltagelse, beskyttelse af ytrings- og foreningsfriheden [forsamlingsfriheden]. (B) Materielt. At være i stand til at have ejendom [...] og at have ejendomsret på lige fod med andre; at have retten til at søge beskæftigelse på lige fod med andre; at være fri for uberettiget undersøgelse og pågribelse. I sit arbejde at fungere som et menneske, der udøver praktisk fornuft, og indgår i meningsfulde og gensidige anerkendende relationer til andre, der arbejder.

Denne kapabilitet kan ses som en grundlæggende frihedsret både politisk og materielt. Den pædagogiske opgave kan i denne sammenhæng centreres omkring støtten til og mulighedsrummet for, at det enkelte menneske har de videst mulige rammer for selv- og medbestemmelse, og dermed også for et så veludfoldet liv så muligt. Man kan dermed sige, at denne kapabilitet både er en forudsætning for de øvrige kapabiliteter, men den er også summen af udfoldelse af de øvrige kapabiliteter, og ikke mindst friheden til at vælge hvordan man ønsker at udfolde sig.

SÅDAN KAN I FOKUSERE PÅ BORGERNES KAPABILITETER I INSTITUTIONEN:

1. Del personalegruppen op i mindre grupper og drøft hvordan hver enkelt kapabilitet har betydning for de mennesker, I arbejder med.
2. Udvalg de tre kapabiliteter, der betyder mest og de tre kapabiliteter, som betyder mindst for de mennesker, I arbejder med. Find eksempler og/eller forklaringer på hvorfor det forholder sig sådan. Hver gruppe formidler eksemplerne og forklaringerne i plenum.
3. Tilbage i de mindre grupper findes institutionens grundværdier frem og opsummeres. Sammenhold grundværdierne med kapabiliteterne og drøft ligheder og forskelle.
4. Personalegruppen drøfter sammen:
 - a. Hvilke ligheder og forskelle er der mellem det institutionelle værdigrundlag og kapabiliteterne?
 - b. Hvilke nye perspektiver på det institutionelle værdigrundlag giver kapabilitetstænkningen?
 - c. Giver disse nye perspektiver anledning til at gentænke og/eller justere i værdigrundlaget?
 - d. Hvis ja – Hvordan kunne idéer til det nye værdigrundlag lyde?

SAMSKABELSE

MESO

INTRODUKTION

I Den dobbelte Samskabelsestrekant hører samskabelse til på det systemiske makroniveau eller organisationsniveauet. Her bruges begrebet som betegnelse for processer, hvor aktører i et felt sammen skaber ny praksis. Udgangspunktet er et oplevet behov eller et problem, der kalder på at strategier, arbejdsformer eller metoder ændres.

MÅLET ER FORANDRING

Samskabelsen er lokalt forankret, og målet er at skabe forandring, der giver mening for alle involverede. Det vil sige børn, unge, voksne, fagprofessionelle og andre relevante samarbejdspartnere, der indgår med hvert deres perspektiv på det alle er interessenter i, nemlig det pædagogiske og sociale arbejde.

BEGREBET SAMSKABELSE

Samskabelse bruges som betegnelse for en række forskellige processer (se fx Fogsgaard & de Jongh, 2018), men i denne publikation er fokus på samskabelse som borgerinddragende udviklingsstrategi.

VI INTERESSERER OS FOR...

... samskabelse som konkret metode til at udvikle praksis sammen med de børn, unge og voksne som det pædagogiske arbejde er rettet imod. Det betyder også at rammerne for samskabelse udgøres af lokalt definerede handlerum, som man også kunne kalde mulighedsrummet. Begge er de betegnelser for alt det, der er muligt at forandre lokalt. Altså alt det, der ikke er vilkår eller lovgivning.

SAMSKABELSE I PRAKSIS:

1. Afklare problemet:

I har fået øje på et område, der trænger til forandring. Initiativet kan komme fra alle aktører; fagprofessionelle såvel som børn, unge & voksne.

2. Finde aktørerne:

Spørg jer selv; hvem er berørt af den praksis, vi gerne vil forandre, og hvordan skal vi sikre, at alles perspektiv indgår?

3. Undersøge mulighedsrummet:

Stil derefter spørgsmålet: Hvad kan vi forandre selv, inden for de rammer og den lovgivning vi har?

4. Tilrettelægge processen:

Herefter skal den proces, hvor I samskaber bud på ny praksis, tilrettelægges. Overvej faciliteringen nøje. Hvordan styrer I processen? Hvordan sikrer I, at alle kan indgå ligeværdigt? Hvordan skaber I god energi og kreativitet?

5. Samskabe prototyper:

Prototyper er konkrete bud på ny praksis. Med "konkrete" menes handleforslag, der er så detaljerede, at I kan gå i gang med at afprøve dem med det samme. Her er det vigtigt, at I konkretiserer; hvem gør hvad, hvornår og sammen med hvem. Hvad skal organiseres for, at afprøvningen kan gå i gang, og hvem skal informeres etc.

6. Afprøve prototyper:

I afprøver den nye praksis og evaluerer nøje – er udfaldet som I håbede, eller skal der udvikles nye prototyper?

7. Implementere ny praksis

Når I har udviklet prototyper, der fungerer, skal de implementeres – altså gøres til en del af den daglige praksis.

I tilrettelæggelsen og facilitering af samskabelse er det vigtigt at være opmærksom på hvilke deltagelsesformer, der tilbydes. Modellen nedenfor kan bruges til at stille de relevante spørgsmål (Iversen, 2017).

PROCESKONTINUUM:

Deltagelsesformer

Aktørpositioner i samskabelse:

- Hvem inviterer/ selekterer/ rammesætter?
- Hvem beslutter løsningen?

Rammesætning

Beslutning/prototype

IDE/PROBLEMDEFINERING

Hvis idé?
Hvem definerer
problemet?
Hvad er målet?

**Initiativtager/
opgavestiller/
rammesætter**

PROCES

Hvem er med?
Hvordan skal
det faciliteres?

**Udvikler og
beslutningstager**

IMPLEMENTERING

Hvem udfører/
implementerer?

**Parterne i
udførelsen**

Når I vil samskabe, så vær opmærksomme på at organisere den daglige praksis, så der er plads til at børn, unge og voksne kan tage initiativer og komme med forslag. Deres perspektiver er anderledes end de fagprofessionelles. Skab rammer hvor der er plads til forskellighed. Vær særligt opmærksomme på hvad målet med samskabelsen er og på graden af åbenhed i forhold til resultatet af samskabelsen. Hvad er mulighedsrummet?

Samskabelse er defineret ved, at der kan være mange berørte aktører. Vil I skabe ny praksis sammen, er det derfor en god ide at overveje, hvem der berøres af den nye praksis. Skal de inviteres med i samskabelsen? Vær også omhyggelige med faciliteringen af processen. Hvis alle deltagere skal have mulighed for at blive hørt, skal der skabes rum til det - fx gennem multimodalitet. Og endelig - og måske vigtigst - sørg for at der er tydelighed om hvilke beslutninger, der træffes - hvorfor og af hvem?

Og endelig skal der selvfølgelig lægges en plan for, hvordan resultatet af samskabelsen kan realiseres. Planen skal være meget konkret med tydelig fordeling af roller, opgaver og ansvar. Vær opmærksomme på ikke at forfalde til vaner og plejer; og det vil sige - sørg for at udvikle den daglige praksis, og organiseringen af den, på en måde, der tillader at den ønskede forandring kan finde sted. Det kan betyde nye roller, nye rutiner, nye strukturer og organiseringer - altsammen i skøn overensstemmelse med formålet i samskabelse.

MULTIMODALITET

MIKRO

INTRODUKTION

Hvad multimodalitet er forklares bedst som ”mange (multi) måder at kommunikere” (modaliteter). Når vi arbejder multimodalt, supplerer vi det talte sprog, verbalsproget, med en vifte af udtryksformer såsom visualisering, leg, musik, formgivning og mange andre. Hvilken modalitet, vi vælger, afhænger af formålet, situationen og deltagerne. Hensigten er at skabe mulighed for, at mennesker kan komme til udtryk og gøre sig forståelige uanset deres forudsætninger.

EN UNDERSØGELSE AF PERSPEKTIVER, ØNSKER OG BEHOV HOS MÅLGRUPPEN

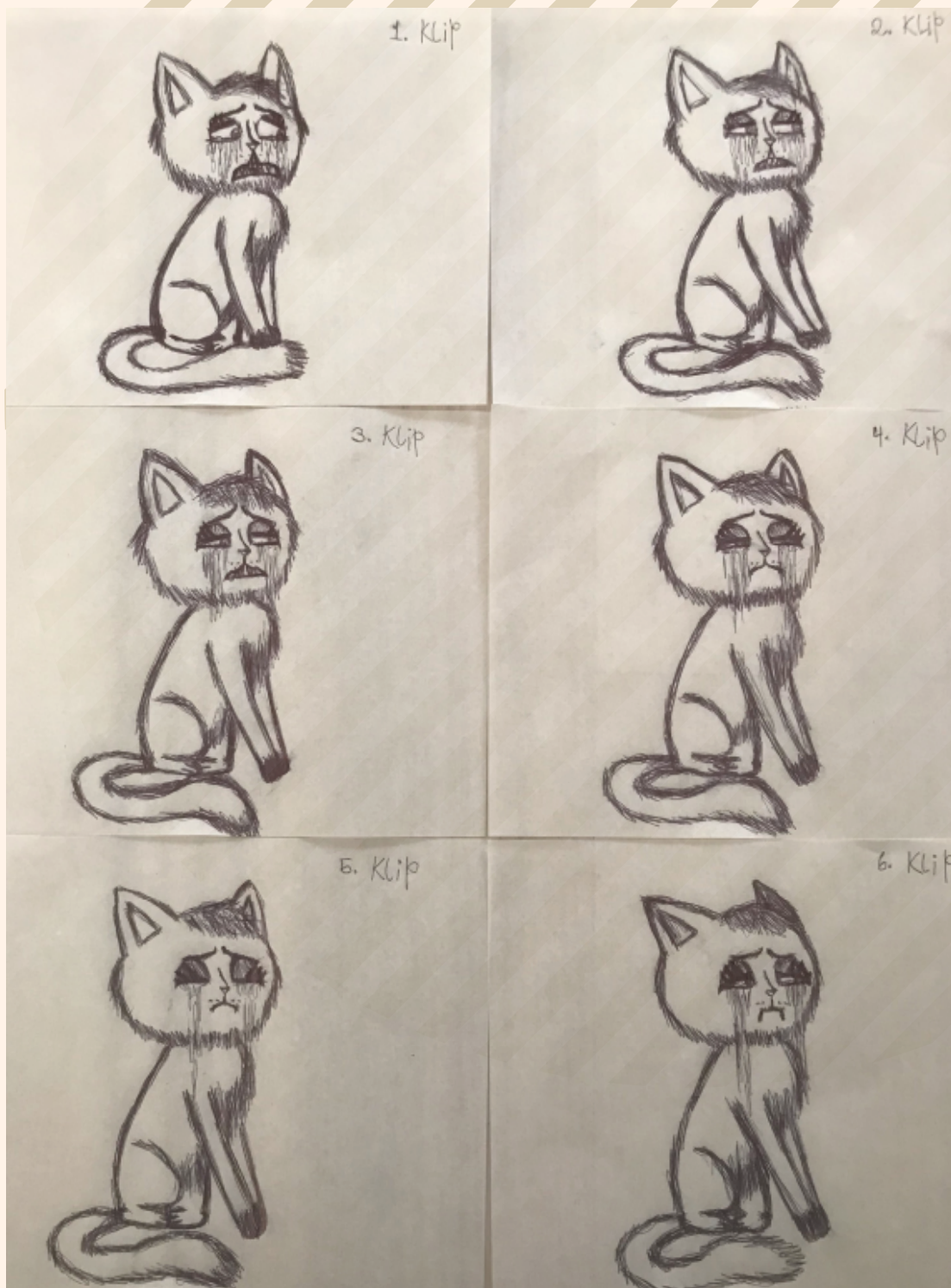
I pædagogisk arbejde tilrettelægges en lang række indsatser, der alle har til hensigt at støtte udvikling og trivsel hos forskellige målgrupper. Med multimodalitet som redskab kan den fagprofessionelle undersøge perspektiver, ønsker og behov hos målgruppen, der ellers ikke ville komme til udtryk. Gennem tegning, fotos, digtning eller andre modaliteter kan barnet, den unge eller den voksne komme til syne i flere facetter end talesproget tillader. De kan tage fotografier af deres liv, tegne deres oplevelse af verden, skrive digte om den, forme den i træ, pap eller hvad der giver mening for netop dette menneske. Den fagprofessionelle får på den måde en unik adgang til borgerens eller barnets viden og erfaringsverden. Hvad er vigtigt i deres liv, hvordan oplever de børnehaven/opholdsstedet/botilbuddet, hvad er de glade eller bange for og så videre. De fagprofessionelle får ting at vide, de ellers ikke ville være kommet i tanker om at spørge til, og den nye viden bliver en faktor i tilrettelæggelsen af de sociale indsatser. I modellen Den dobbelte samskabelsestrekant er multimodalitet koblet til det systemiske mikroniveau – handleniveauet fordi multimodalitet fungerer som et konkret redskab i mødet med borgeren.

MULTIMODALITET ULTRAKORT:

Multimodalitet er at kommunikere ved hjælp af mange forskellige udtryksformer.

Formålet er skabe rum for borgerens, barnets, den unges perspektiv på verden. De vigtigste spørgsmål er; hvilken modalitet giver mening for denne borger og til dette formål?

Ansvar for at facilitere multimodalitet er den fagprofessionelles. Facitering indebærer at gøre det muligt at arbejde multimodalt i praksis.

Tegningerne er udarbejdet af Savannah Helin Kenlev efter et møde med myndighederne. Under mødet var hun ude af stand til at deltage i samtalen, men efterfølgende bearbejdede hun mødet ved at tegne, og hendes kontaktpædagog fik på denne måde adgang til Savannahs oplevelse. Det ville i denne situation være oplagt at ændre mødeformen på baggrund af det tegningerne udtrykker.

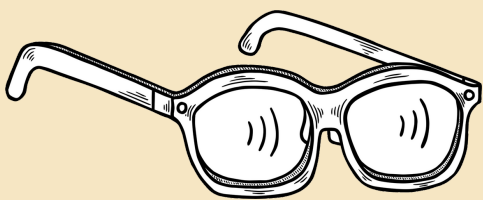
Spørgsmålet kunne være: Hvordan tilrettelægger vi et møde, der er en god oplevelse for borgerne uanset deres forudsætninger? I dette tilfælde ville det desuden være oplagt at bruge tegning som modalitet på mødet, eftersom det er en foretrukket udtryksform hos borgeren.

OVERVEJ:

Er der tilfælde og situationer i dit arbejde, hvor du eller dit team gerne vil blive klogere på målgruppens perspektiv?
Er I nysgerrige på hvordan verden, inklusive jeres indsatser, opleves af målgruppen?

Hvis svaret er ja, kan multimodalitet være et brugbart redskab. Det kan enten være med enkeltindivider eller grupper. Hvert menneske har sine unikke udtryksformer. Verbalt, nonverbalt og multimodalt. I kan tage udgangspunkt i målgruppens selvvalgte udtryksformer eller modaliteter og gøre dem til en del af dagligdagen. Lad modaliteterne få en fremtrædende plads i jeres kommunikation og i rammerne for, samt tilrettelæggelse af det fagprofessionelle arbejde. Men I skal selvfølgelig også selv introducere modaliteter og dermed nye mulige udtryksformer for målgruppen. Her kan I starte med modaliteter, I selv er trykke ved. Synge, lege, tegne, danse etc. Hvis I har et rum i fritidsordningen, der trænger til ommøblering, så skab først en model af jeres fælles ønsker til rummet sammen med børnene. Brug materialer, der er nemme at forme; pap, papir, piberensere, snor, tape etc. Et møde med en borger (fx handleplansmødet) kan tage udgangspunkt i et visuelt "fælles tredje" som tegninger, fotos, plancher eller hvad der giver mening for borgerne i situationen. Hvis samværsreglerne i et botilbud skal revideres, eller hvis ungdomsklubbens lydstudie skal have ny indretning, så tilrettelæg en proces med walk and talk, mal et fælles billede eller skab et værk, lav en sang, en digtsamling, eller hvad der kan tjene som modalitet til kollektiv udforskning og beslutning. Og husk – det vil for de fleste opleves uvant og måske fjollet at eksperimentere med modaliteter. Men det er okay - bare I gør det alligevel.

DE MULTIMODALE BRILLER:

Forestil dig et barn, en ung eller en borger fra din daglige praksis. Hvad er vedkommendes foretrukne udtryksform? Er der en eller flere udtryksformer eller modaliteter, som personen er særligt stærk i? I hvilke situationer bruger vedkommende disse modaliteter eller udtryksformer og sammen med hvem?

OVERVEJ NU:

Er der situationer hvor barnets, den unges, borgerens unikke modaliteter kan bringes i spil for eksempel med henblik på at få nye perspektiver på praksis frem? Det vil ofte kræve vanebrud at begynde at kommunikere multimodalt og dermed også føles uvant. Derfor er det en god idé at øve sig sammen med kolleger eksempelvis på personalemøder.

TEST JER SELV

- og prøv modalitetsstafetten

Her kan du/I teste jeres tilgang til multimodalitet og komme i gang med at få ideer til egnede modaliteter til netop jeres praksis:

VI VIL GERNE SAMSKABE NYE LØSNINGER/METODER TIL:

SOM DET ER NU, BRUGER VI DISSE KOMMUNIKATIONSFORMER/MODALITETER:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

OG DET FUNGERER FINT I FORHOLD TIL AT FÅ BARNETS/DE UNGES, BORGERENS PERSPEKTIV PÅ VORES PRAKSIS:

Ja

Nej

Ved ikke

Hvis du har svaret ved ikke eller nej...

MÅLGRUPPENS FORETRUKNE MODALITETER ER:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

VORES FORETRUKNE MODALITETER ER:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

VI KUNNE GODT TÆNKE OS AT EKSPERIMENTERE MED NYE MODALITETER:

HVIS DU/I HAR SVARET NEJ:

Vælg målgruppens foretrukne modaliteter til processen, og suppler om nødvendigt med egne foretrukne modaliteter.

HVIS DU/I HAR SVARET JA:

Lav modalitetsstafetten på næste side.

MODALITETSSTAFETTEN

Rekvisitter:

Flipoverpapir hængt op på enten et flipoverstativ eller på væggen. Et antal post-it blokke i forskellige farver, så alle hold kan få hver deres farve.

Og ellers er det bare at:

1. Dele jer op i hold. Placer hvert hold ved et bord.
2. Holdvist: Kom i tanker om så mange forskellige modaliteter som I kan. Skriv hver modalitet på 1 post-it. For hver modalitet I kommer i tanker om, noterer I den og sender en stafet op til jeres holds flip-over, hvor modaliteten placeres hvorefter stafetholderen vender tilbage til holdet.
3. Bliv ved i 3-5 minutter.
4. Optæl modaliteter. Vinderen er det hold, der er kommet i tanker om flest modaliteter. De får en god præmie; en is til hele holdet, at slippe for opvasketjansen i en uge etc. Det hold, der har færrest modaliteter, nedskriver/tegner/etc. samtlige forskellige modaliteter i et dokument til videre brug.

Herefter handler det om at gå i gang med at eksperimentere.

Skal I synge, danse, stompe, fotografere, digte, male, tegne, lave patchwork, teater eller noget helt tiende næste gang I har brugermøde, børnemøde, generalforsamling, personalemøde, handleplansmøde eller møde i rehabiliteringsteamet?

4

EN SAMTALE

MED OG OM
PRAKSIS

EN SAMTALE HOS FONDEN KROBAKKEN

Et stykke tid efter at vores fælles aktionsforskningsprojekt var afsluttet, tog vi tilbage til Fonden Krobakken. Her var de begyndt at bruge fotos som modalitet i forbindelse med de møder, hvor beboernes handleplaner drøftes. I disse møder deltager borgeren, en sagsbehandler og en pædagog. Formålet med mødet er at drøfte borgerens udvikling og den fremadrettede pædagogiske indsats. Den ændrede praksis på møderne er Krobakkens første multimodale tiltag. Vi ville derfor høre hvordan det gik og have en snak om multimodal samskabelse i praksis. Rundt om bordet var Sebastian og Sabrina, der er en del af ledelsen på Krobakken og publikationens forfattere Thomas og Ann-Merete. Vi lagde ud med at diskutere den fagprofessionelles rolle (her pædagogens) som facilitator af multimodal samskabelse:

Sebastian: *Jeg tror i hvert fald, som den der skal facilitere, at det er vigtigt at overveje, hvad der giver mening for den enkelte, så VI ikke vælger en bestemt modalitet. Og det har vi så gjort, fordi i en travl hverdag er der behov for, at man kan se resultater hurtigt. Eller - det er i hvert fald ofte det, vi bilder os ind. Men hvordan giver det mening for den enkelte? Hvordan kan man bringe det i spil, og hvordan kan man facilitere det?*

Sabrina: *Ja altså; værktøjet [fotos, red.] har været fint at snakke ud fra, men i princippet har vi jo styret indholdet.*

Sebastian: *Det kan måske være faren i det, men samtidig har vi jo også oplevet beboere, der har taget teten og stolte har vist frem.*

Thomas: *Kunne man forestille sig at fx fotos, tegninger og andre ting kunne komme i en slags porte folio, som kunne komme med til møder, hvor beslutninger træffes?*

Sebastian: *Så vi kunne tale i beboerens virkelighed – ja.*

Thomas: *Nu har I arbejdet med det her et stykke tid. Hvad kræver det af jeres medarbejdere at arbejde med de multimodale redskaber?*

Sebastian: *Tid. Et åbent sind. Jeg tror virkelig at man skal have et åbent sind, for at kunne se de her ting og kunne sætte det i kontekst.*

Sabrina: *Og så tror jeg også, at når medarbejderne i en proces kan se at det lykkes, så får de mere mod til at udfolde sig med redskabet. Men det krævede lige, at de skulle prøve det, før de kunne se, at det faktisk var en fordel.*

Sebastian: *Vi er jo på én eller anden måde beboernes "advokater" i verden, og vi vil jo gerne yde en omsorg for dem og give en tryghed. Og det kan også være noget med at give et tydeligt svar. Så det kan kræve noget, at skulle give svaret fra sig [når beboerne får et ansvar for at vælge, hvad der er vigtigt at snakke om til møderne, red.]*

Sabrina: *Ja – og lade beboerne folde sig ud uden, at man kan styre det eller skal styre det.*

Ann-Merete: *Altså, der er en klassisk måde at arbejde på, og så kommer modaliteterne ind. Og – gør det så en forskel?*

Sabrina: *Forskellen er at det [handleplansmødet, red.] ikke bliver så formelt, og at man har et taleværktøj at have fokus på. Og det har været en succes. Der er nogen [beboere, red.], der bidrager mere til samtalen, som har været tavse tidligere. De kommer til orde, fordi der er noget, de kan relatere til, og de kan fortælle ud fra billederne.*

Ann-Merete: *Så den der forskydning i samtalen – eller det fælles tredje – som de her fotos udgør, det gør noget ved situationen, der måske bliver mere tryk for borgeren? Og det vil sige, at når der er tryghed, jamen så er der også større chance for, at vedkommende begynder at sige noget?*

Sebastian: *Ja, lige præcis. [...] Altså, vi er her jo for beboerne og for at give dem en meningsfuld hverdag og give dem livskvalitet og et godt liv. Og der er ingen tvivl om, at det der med at få dem i tale, og få dem involveret i alle beslutninger omkring dem – det giver mening.*

Sabrina: *Men det [multimodal samskabelse, red.] skal implementeres ordentligt, så det også er en del af dagligdagen.*

Sebastian: *Ja, og tages op løbende så man får en fælles snak om, hvad det kan.*

Sabrina: *Og så kan det jo være, at det skal være tegninger i stedet, eller video eller en gåtur eller...*

Sebastian: *Ja, så det KAN altså noget. Og det bliver man ved med at vende tilbage til, synes jeg. Men man har stadigvæk lidt den der – "vi skal jo levere". [...] og der tror jeg, at det er rart at vide hvad for en retning, der er i det vi laver. Sådan helt overordnet. Og hvorfor vi bruger tid på det [multimodal samskabelse, red.], når der er rigeligt på skrivebordet i forvejen.*

Sabrina: *Så det er bare et redskab til at løse opgaven.*

Ovenstående er et udsnit af den afsluttende samtale i forskningsprojektet *Samskabelsens systemiske mikroniveau*. Mere viden om forskningsprojektet, samt udtalelser fra borgere, pædagoger og sagsbehandler, kan findes i artiklen *Forudsætninger for ligeværdig deltagelse i Forskning i Pædagogers Profession og Uddannelsen*, nr. 2, 2021, <https://tidsskrift.dk/FPPU/article/view/129128>

5

DEN
FAGPROFESIONELLE
FACILITATOR
+REFERENCER

DEN FAGPROFESSIONELLE

som facilitator af multimodal samskabelse

Rollen som den der sætter i gang og styrer processen vil ofte være den fagprofessionelles. Til den rolle hører at medvirke til at designe en proces, der sikrer at alles stemmer høres, og at der er rum til kreativitet og nytænkning.

SOM FACILITATOR SKAL DU DERFOR:

#1 HAVE STYR PÅ FORMÅLET:

Hvad er formålet med processen?

Hvad udvikler I nye løsninger/ideer til/svar på og hvorfor?

#2 FORVENTNINGSAFSTEMME MED LEDELSEN IFT. FORMÅL OG RESSOURCER (FX TIDSFORBRUG):

Er der indgået en klar aftale med ledelsen om processen?

Hvordan støtter ledelsen op om processen og processens resultat?

#3 HAVE STYR PÅ ROLLER OG ANSVAR:

Hvem er aktørerne (og det vil sige – hvem er berørt af og involveret i den bid af praksis, I sigter mod at forandre)?

Hvem deltager i processen?

Er der aktører, der ikke deltager og hvis ja; hvordan får I deres perspektiv med i processen?

#4 TILRETTELÆGGE OG FACILITERE SELVE SAMSKABELSEN:

Invitere og forklare formålet med processen.

Sørge for gode rammer (lokale, indretning af lokale, materialer, forplejning)

Styre processen: Lav en præcis drejebog over processen minut for minut og vær klar til at justere og eventuelt improvisere, hvis der er behov for det undervejs; fx hvis I ikke producerer resultater, der kan bruges.

#5 SIKRE METODER TIL DOKUMENTATION AF RESULTATET OG ENTEN SELV DOKUMENTERE ELLER GØRE DOKUMENTATIONEN TIL EN DEL AF PROCESSEN (OG DET ER BEDST OG MEST OPLAGT, NÅR DET HANDLER OM MULTIMODALITET).

Det vigtigste er at resultatet er dokumenteret i en form, hvor det er tydeligt, hvordan afprøvning i praksis skal foregå. For eksempel en liste over nye pædagogiske tiltag i fritidsordningen, en tegning af den nye indretning i af fællesområderne i botilbuddet – hvor skal sofaen stå etc. eller som på Fonden Krobakken; en detaljeret procesbeskrivelse af den nye måde at afholde handleplansmøder.

REFERENCER

og inspiration

- Amilon, Anna. et al. (2017). Personer med handicap – Hverdagsliv og levevilkår. VIVE
- Bengtsson, Steen, et al. (2014). Hverdagsliv og levevilkår for mennesker med funktionsnedsættelse. SFI
- Darsø, L. (2009). Artful Creation. Learning-Tales of Arts-In-Business. Samfundslitteratur
- De Bono, E. (1992). Serious Creativity. Using the Power of Lateral Thinking to Create New Ideas. HarperBusiness
- Fogsgaard, M.K.; De Jongh, M. (red.) (2018). Ledelse og samskabelse i den offentlige sektor. Dansk Psykologisk Forlag
- Hansen, S. & Byrge, C. (2013). Kreativitet som uhæmmet anvendelse af viden: Teorien bag Den Kreative Platform & træningsprogrammet for nytænkning. Bogforlaget Frydenlund
- Iversen, A. (2017). Det Paradoksale begreb. Hvad vi taler om, når vi taler om samskabelse. Og det vi gør. Ph.D. afhandling udgivet på Aalborg Universitetsforlag
[https://www.ucviden.dk/portal/da/publications/det-paradoksale-begreb\(aa758e65-9e12-4378-8aa8-c280476a4b91\).html](https://www.ucviden.dk/portal/da/publications/det-paradoksale-begreb(aa758e65-9e12-4378-8aa8-c280476a4b91).html)
- Iversen, A. & Stubben T. W. (2018). Når borgerne bliver aktører – samskabelse i det sociale arbejde. UCN Perspektiv no. 4, 2018
<http://blad.ucn.dk/ucn-perspektiv-december-2018/?page=6#/>
- Iversen, A. & Stubben, T.W. (2021). Forudsætninger for ligeværdig deltagelse – multimodal samskabelse i praksis. I: Forskning i pædagogers profession og uddannelse (FPPU), vol. 5, nr. 2, 2021
<https://tidsskrift.dk/FPPU/article/view/129128>
- Kjeldsen, C. (2018). Capability Approach og “udsathed”. Tidsskrift for Socialpædagogik, 21. årgang, nr. 2, 2018
- Knill, P. K., Levine, E.G & Levine, S. K. (2010). Principles and Practice of Expressive Arts Therapy. Jessica Kingsley Publishers
- Kohl, K.S. et al. (2021). Inddragelse og tillid I mødet mellem kommunerne og borgere med handicap – En Gap-analyse for Det Centrale Handicapråd. VIVE
- Mik-Meyer, N. (2018). Fagprofessionelles møde med udsatte klienter. Dilemmaer i den organisatoriske praksis. Hans Reitzels Forlag
- Nussbaum, M. (2021). At skabe kapabiliteter – hen mod et retfærdigt samfund. Mindspace
- Nussbaum, M. (2011). Creating Capabilities: The human Development Approach. London: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Olesen, B.R.; Phillips, L.& Johansen, T.R. (2018). Dialog og samskabelse. Metoder til en reflektiv praksis. Akademisk Forlag
- Scharmer, C.O. (2007). Theory U. Leading from the future as it emerges. Berrett Koehler Publishers
- Schein, E. H. (2010). Organizational culture and leadership, 4. edition. Jossey-Bass business & management series
- Senge, P.M.; Scharmer, C.O.; Jaworsky, J.; Flowers, B.S. (2007). Skabende nærvær - om nutidsforståelser og fremtidsvisioner. Forlaget Klim
- Socialstyrelsen (2020). Voksenudredningsmetoden. Version 2.0. Inklusiv Fælles Faglige Begreber. Metodehåndbog
<https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/metodehandbog-til-vum-2.0>
- Trækjær, K. og Stubben, T. (2016) Læring i Transformation – Erkendelse i Praksis. Tidsskrift for Socialpædagogik, 19. årgang, nr. 1, 2016
- Zeitler, Ullrich. (2016). Ny professionalisme. Samskabelse som vej til et bæredygtigt samfund. Akademisk Forlag